

A-I/2/2263/ 21

द्वितीयसत्रार्द्धम्

द्वितीयपत्रम्

फलितज्यौतिषम्

समयः घण्टात्रयम्

पूर्णाङ्काः 80

(15×2=30)

अ. सर्वे अतिलघूत्तरीयाः प्रश्नाः समाधेयाः।

1. 'त्रिप्रश्नाधिकारः' इत्यत्र अधिकारपदेन किं बोध्यते?
2. कर्णतः छायायनयनं कथं भवति? इति सूत्रं लिखत।
3. लम्बज्यासाधनं कथम्?
4. 'लम्बनम्' नाम किम्?

अथवा

नतिः कुत्र न सम्भवति?

5. विषुवतीच्छाया कदा सम्भवति?
6. 'लग्नम्' नाम किम्?
7. "स्वक्रान्तिज्या त्रिजीवाघ्नी लम्बज्याप्ताऽग्रमौर्विका।" इत्यत्र 'मौर्वि' शब्दस्य कोऽर्थः?

अथवा

सूर्यबिम्बस्य मध्यमव्यासमानं किम्?

8. "मध्याह्निको भुजो नित्यं छाया माध्याह्निकी स्मृता" अस्य आशयः कः?
9. निरक्षदेशीय-उदयासवः कथं स्वदेशीयाः भवन्ति?

अथवा

'स्थित्यर्धम्' इत्यस्य कोऽर्थः?

10. महीच्छाया कुत्र भ्रमति?
11. वलनं कतिविधम्?
12. कतिभिः अयनांशैः अयनचलनस्य एकः भगणः पूर्यते?

अथवा

मीनमेषयोः लङ्कोदयासवः ग्रन्थदिशा लेखनीयाः।

13. यथाग्रन्थम् अक्षांशस्य का दिक् ?
 14. प्राक्पश्चान्त. . . . .मध्यलग्नं तदाभवेत् ॥ रिक्तस्थानं पूरयत ।

अथवा

“विष्कम्भो मण्डलस्येन्दोः” इत्यत्र “विष्कम्भ” शब्दस्य कोऽर्थः ?

15. मध्यग्रहणं कदा सम्भवति ?
 ब. सर्वे लघूत्तरीयाः प्रश्नाः समाधेयाः । (5×6=30)
 16. मध्याह्नच्छायातः अक्षांश-लम्बांश-पलभाज्ञानं कथं क्रियते ? व्याख्यात ।

अथवा

अक्षांशा क्रान्त्यांशज्ञानात् मध्याह्नकालिकच्छायाकर्णयोः साधनं कथं क्रियते ? साधयत ।

17. लग्नस्य सूर्यस्य च ज्ञानाद् इष्टकालसाधनं ग्रन्थदिशा विवेचयत ।
 18. ग्रासमानसाधनं कथं क्रियते ? सप्रमाणं निरूपयत ।

अथवा

ग्रहणे स्पर्श-सम्मीलन-उन्मीलन-मोक्षकालज्ञानं कथं भवति ? सप्रमाणं लिखत ।

19. कलात्मकबिम्बविक्षेपादीनाम् अङ्गुलात्मकरणं प्रतिपादयत ।
 20. लग्नसाधनविधिं यथाग्रन्थं निरूपयत ।

अथवा

दृक्क्षेपात् सप्ततिहतात्. . . .विश्लेषितान्यथा इति श्लोकं प्रपूर्य व्याख्यानं कुरुत ।

- स. दीर्घोत्तरीयः प्रश्नः समाधेयः । (1×20=20)
 21. नतिसाधनस्योपपत्तिः लेख्या ।

अथवा

निरक्षीयराशयुदयासवसाधनपूर्वकं दशमलग्नसाधनं सप्रमाणं कर्तव्यम् ।

अथवा

चन्द्रग्रहणम् अधिकृत्य निबन्धः लेख्यः ।